

YURTDIŞI YATIRIMLAR LÜBNAN PROFİLİ

A. LÜBNAN İŞ ORTAMI VE POTANSİYEL ARZ EDEN YATIRIM ALANLARI

1. İş Ortamı

a. İş Ortamına İlişkin Genel Göstergeler:

Lübnan ekonomisi, hizmet sektörü (bankacılık/finans, sigortacılık, turizm, emlak/inşaat) ağırlıklı bir yapı sergilemektedir. Hizmet sektörünün GSYİH içinde payı %80 civarındadır. Sanayi sektörünün milli gelir içindeki payı ise %10-12'ler seviyesinde olup yurtdışında yaşayan Lübnanlıların ülkeye havale ettiği dövizin (remittances) ekonomiye katkısına yakındır.

Lübnan ekonomisinin gelir kaynakları, kamu harcamalarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Dış ticaret ve Kamu Bütçesi sürekli açık vermektedir. İç siyasi krizler nedeniyle 2005 yılından beri Parlamento'da genel kamu bütçesi kabul edilemediğinden, bütçe faaliyetleri Hükümet tarafından geçici (ad-hoc) şekilde yürütülmektedir.

Lübnan, coğrafya ve nüfus olarak küçük bir ülke görünümünde olmasına rağmen, özellikle ithalat açısından çevre ve komşu ülkelerin büyük çoğunluğundan daha büyük bir pazar potansiyeline sahiptir. Suriye iç savaşı nedeniyle bölge ülkelerine yönelik karayolu taşımacılığı zorlaşmış ve ihracat navlun (sigorta) maliyetlerinin yükselmesine yol açmıştır. Hükümet, dış ticaretin denizyoluyla yapılmasını teşvik etmek amacıyla sektör için bazı destek kararları almıştır. Ancak, Suriye üzerinden karayolu nakliyesine ilişkin olumlu gelişmeler sonucunda bu destek yılbaşından itibaren kaldırılmıştır.

Yüksek düzeydeki dış ticaret açığı; büyük oranda yurtdışındaki Lübnanlıların gönderdikleri sermaye transferiyle (ve petrol zengini Körfez Arap ülkelerinden özellikle gayrimenkul yatırımları şeklinde gelen yabancı sermaye) ve turizm gelirleri ile telafi edilmeye çalışılmaktadır. Lübnan vatandaşları tarafından ülkeye havale edilen toplam döviz miktarı (remittances) 2017 yılında 7 milyar dolar olmuştur (Dünya Bankası). Bu sermaye transferindeki artışın sürekli olmaması/azalması ve global/bölgesel ekonomik ve siyasi krizler Lübnan ekonomisini olumsuz etkilemektedir.

Lübnan ekonomisinde inşaat ve gayrimenkul satışları önemli bir gelir kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Özellikle zengin Körfez Arap ülkeleri vatandaşlarına Lübnan'da gayrimenkul edinme konusunda sağlanan kolaylıklar, Lübnan'a önemli bir nakit sermaye akışının oluşmasını sağlarken, bankacılık sektörünün gelişmiş olması ve sektördeki gizlilik ilkesi yabancı sermaye yatırımlarını ve girişini ayrıca teşvik edici bir unsur olmaktadır.

Ülkedeki kalifiye işgücü ve müteşebbis kabiliyetinin yüksek olmasının ve daha önemlisi tüccar diasporanın getirdiği dinamizm, Lübnanlıların Beyrut'ta konuşlanıp dünya çapında ticaret yapmalarını, Çin, Türkiye gibi sanayi yapısı güçlü rekabet gücü yüksek ülkelere alıp Körfez

ülkelerine, Afrika ülkelerine satmalarını sağlayan bir (transit) yapı oluşturmuştur. Bu yapı ve dinamizmi besleyen önemli bir unsur ise, ülke ekonomisinin liberal ve açık piyasaya özelliğidir.

Lübnan bankalarının yurtdışında yatıracakları kaynaklar, özsermayelerinin %25'ini aşmamaktadır. Bankacılık sektörüne yönelik gerçekleştirilen sıkı finansal düzenlemeler, güvenli liman arayan ilave yabancı fonların Lübnan bankalarına yönelmesi, Lübnan Poundu'nun, Dolar'a sabitlenmiş olması dolayısıyla enflasyon ve fiyat artış baskısının hafiflemesi ve düşüşe geçen petrol fiyatlarının Lübnan'ın ithalat maliyetini azaltması, uzun yıllar ekonomiyi uluslararası alandaki olumsuz gelişmelerden kısmen esirgemiştir.

Ancak, global finansal krizin ve akabinde petrol fiyatlarındaki gerilemenin petrol zengini Körfez Arap ülkelerinin ekonomilerine olumsuz tesir etmesi ve son olarak 2016 yılı başlarında İran'la siyasi kriz yaşayan Suudi Arabistan'ın (ve diğer Körfez Arap ülkelerinin) Lübnan'a sağladığı ekonomik desteği azaltmasıyla birlikte Lübnan ekonomisinin (gelirlerinin) daha fazla negatif yönde etkilenmesine yol açmıştır. Körfez Bölgesi ülkeleriyle yaşanan ekonomik gerginlik bölge ülkelerinde çalışan yaklaşık 500 bin Lübnanlı'nın işini kaybetme endişesi yaşamasına ve Lübnan'a sermaye girişinin (remittances) azalmasına yol açmış, ayrıca daralan iç talep reel sektörü ve (göçmen Suriyelilerin ucuza çalıştırılması nedeniyle) istihdamı olumsuz etkilemiştir.

Dünya Bankası verilerine göre, yurtdışında yaşayan Lübnanlıların ülkeye havale ettiği döviz tutarı (remittances) 2016 yılında 7,6 milyar dolar iken, 2017 yılında 7 milyar dolar olmuştur.

Lübnan gelişmiş ticaret sistemi, ekonomi ve yatırım politikalarında kısıtlama yapılmaksızın sürdürülen uzun bir geçmişe sahiptir. Hükümet ekonomide müdahaleci olmayan (liberal) bir tutum sergilemektedir. Lübnan'da sermaye ve mal hareketlerinin giriş çıkışında herhangi bir kısıtlama yoktur.

Lübnan yabancı yatırımı memnuniyetle karşılamaktadır. Lübnan'da özel iş kurma ve işletme önünde, sınırlı istisnalar dışında, hukuki bir kısıtlama bulunmamaktadır. Döviz kontrolünün olmaması, yabancı yatırımcıları istedikleri biçimde sermaye ithali ve ihracı yapma konusunda serbest bırakmaktadır.

Serbest piyasa ekonomisine sahip Lübnan, özel girişime dayanmaktadır. Özel sektör ortalama talebin %80'ine katkıda bulunmaktadır. Tarım, sanayi, inşaat, ticaret ve turizmin yanısıra bankacılık/finans, otelcilik, medya, reklamcılık, danışmanlık ve mühendislik sektörlerini ihtiva etmektedir. Bu sektörler için, uluslararası rekabet dolayısıyla sadece sınırlı düzeyde koruma vardır.

Dünya genelindeki finansal kriz ve ekonomik küçülmeden etkilenen Lübnan ekonomisi de düşük büyüme eğilimini sürdürmektedir. Komşu Suriye'de süregelen iç savaş da ekonominin gidişatını olumsuz etkilemektedir. (IMF). Bu nedenle son dönemde piyasada yaşanan bir durgunluktan bahsetmek mümkündür.

Lübnan ekonomisini (yatırımı, ihracatı, turizmi ve özel tüketimi, istihdamı) olumsuz etkileyen diğer başlıca iç ve dış sorunlar; iç siyasi gerilimler, Suriye iç savaşı ve bundan kaynaklanan göçmen sorunu ve iç güvenlik endişesi, global finansal kriz/dünya ekonomisindeki yavaşlama,

petrol fiyatlarının düşük seyretmesi, İran nedeniyle 2016 yılının başlarında Suudi Arabistan (ve KİK ülkeleri) ile siyasi/ekonomik ilişkilerin soğumasıdır. Dolayısıyla, Lübnan ekonomisinin düşük bir hızda büyüme devam etmesi beklenmektedir.

Yerli ve yabancı yatırımlardaki azalmanın yanısıra, Suriye krizinden kaçan yaklaşık birbuçuk milyon Suriyeli göçmenin bir kısmının, aynı zamanda pahalılığın yaşandığı Lübnan'da ucuz işgücü oluşturması Lübnan'daki yüksek oranlardaki işsizliğin azaltılmasını (ve yoksulluk ile mücadele) engelleyen unsurlardan biridir. Ekonomik gelirlerdeki azalışa karşın kamu giderlerinin artması, kamu borçlanma ihtiyacının, bütçe açığının ve cari açığın büyümesine yol açmaktadır. Bu durum ilave (dış) finansman ihtiyacını ve borçlanmaya sebep olmaktadır.

Ancak, potansiyel oranda büyüemeyen ve yeni istihdam olanakları yaratamayan bir ekonomiye sahip Lübnan'ın üniversite mezunu (kalifiye) gençleri ülkeden ayrılarak (beyin göçü) zengin yabancı ülkelerde iş arama yolunu tercih etmektedir. İşsizlik oranının % 20'ler seviyesinde olduğunu tahmin edilmektedir.

Ekonominin yavaşlamasına sebep olan siyasi ve güvenlik sorunlarına ilaveten, günde iki üç saat elektrik kesintisi halkın maruz kaldığı başlıca günlük sorunlar arasındadır. Başkent Beyrut'ta günde 9 saate varan, diğer şehirlerde ise 12 saatlik planlı elektrik kesintileri halkın mahalleler bazında oluşturduğu özel jeneratör ağı ile telafi edilmeye çalışılmaktadır.

Dünya Bankasının 2019 yılında yaptığı araştırmaya göre; iş yapma kolaylığı (ease of doing business) açısından Lübnan 190 ülke içinde 142. sırada yer almıştır.

2019 yılı Ocak ayında kurulan yeni hükümetin öncelikleri arasında; elektrik kesintileri, evsel atık yönetimi, sağlık sisteminin iyileştirilmesi, altyapı (temiz içme suyu ve kanalizasyon) sorunları çözmek, internet hızını artırmak, doğrudan yabancı sermaye çekmeye yönelik yatırım ve kamu maliyesinde reformlar (vergi sisteminin iyileştirilmesi, bütçe açığı, kamu borçlarının azaltılması gibi) ile işsizlik yer almaktadır (medya).

Bu önceliklerin ön sırasında olan 2019 yılı bütçesi Lübnan Parlamentosu Genel Kurulu'nda görüşülerek, 19/07/2019 tarihinde toplam 127 milletvekilinden 102'sinin hazır bulunduğu oturumda 83 evet oyu ile kabul edilmiştir. Bütçe Kanunu'nun 60'ıncı maddesi ile (bazı ürünler yerine genel yaklaşım tercih edilerek) geçici surette olmak üzere (2022 yılı sonuna kadar) tüm ithalat üzerinden -menşe ayrımı olmaksızın- yüzde 3 ilave vergi tahsil edilmesi öngörülmektedir. KDV istisnasından yararlanan temel gıda maddeleri, akaryakıt ve hammadde ile yatırım mallarının bu uygulamadan muaf olacağı hükme bağlanmış olmasına rağmen henüz bu ürünlere dair bir liste temin edilememiştir. Bu aşamada istisnanın sadece KDV muafiyeti ve akaryakıt üzerinde uygulanacağı bilgisi edinilmiştir.

Diğer taraftan bütçede yer alan gelir arttırıcı önlemler arasında da banka faizleri üzerinden alınan vergilerin üç yıl süreyle yüzde 7-10 oranında arttırılması önemli tartışmalara neden olmuştur. Harcamaları kısın ve gelirlerin arttırılmasını amaçlayan bir dizi tedbir öngören bütçede, bütçe açığı/GSYİH oranının 2019 yılı için yüzde 6,59 seviyesine çekilmesi hedeflenmektedir. Yıllarca yüzde 10'lar seviyesinde bütçe açığı veren ülkede uluslararası derecelendirme kuruluşlarının beklentileri bu yıl için de yüzde 9 (Fitch) ile 10'lar (S&P) düzeyindedir.

Kamuya yeni personel alımının tamamen durdurulması, asker ve polis emekli maaşlarına kesintiler gibi geniş halk kesimlerinin tepkisine neden olan bütçe kanunu 31/07/2019 tarihinde Cumhurbaşkanının da imzalamasıyla fiilen yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

LÜBNAN EKONOMİK GÖSTERGELERİ

	Birim	2016	2017	2018*	2019*	2020*
GSYİH (cari fiyat)	milyar \$	51,2	53,4	56,5	58,2	60,6
GSYİH kişi başına (cari fiyat)	\$	8.530	8.778	9.257	9.607	10.070
GSYİH büyüme (sabit fiyat)	%	1,6	0,5	0,25	1,3	1,9
Toplam Tasarruf / GSYİH	%	0,0	-6	-4,9	-4,6	-3,5
Bütçe Dengesi / GSYİH	%	-9,4	-8,5	-10,9	-11,7	-11
Toplam Kamu Borcu / GSYİH	%	146	149	151	158	163
Enflasyon (tüketici fiyatları-ort)	%	-0,8	4,4	6	2	2,3
Cari İşlemler Dengesi	milyar \$	-11,8	-13,7	-15,2	-16,4	-17,2
Cari İşlemler Dengesi / GSYİH	%	-23	-25	-27	-28	-28

IMF, (*)tahmin

Bölgesel politik ve ekonomik zorluklara rağmen, Lübnan 2018 yılında yaklaşık 2,9 milyar ABD Doları yabancı yatırım çekmeyi başarmıştır (World Investment Report 2019 UNCTAD). Buna göre Lübnan bölgede yabancı sermayenin dağılımında Ülkemiz, BAE ve Suudi Arabistan'nın ardından dördüncü sırada gelmektedir.

Yıllara göre Doğrudan Yabancı Yatırımlar (Milyon ABD Doları)

	Doğrudan Yabancı Yatırım Miktarı
2013	2.661
2014	2.863
2015	2.159
2016	2.568
2017	2.522
2018	2.880

Kaynak: 2019 UNCTAD World Investment Report

Lübnan'da İş Yapmak: (Kaynak: Dünya Bankası "Doing Business Rapor"u Ülke Bilgileri)

Lübnan'da İş Yapma Kolaylığı

Bölge: Orta Doğu ve Kuzey Afrika

Gelir Kategorisi : Orta Üst Gelir
Nüfus : 6.082.357 kişi
Kişi Başına Milli Gelir (ABD\$) : 9.257 (2018)
İlgili Şehir : Beyrut

İş Yapma Kolaylığı Sıralaması 2019	İş Yapma Kolaylığı Sıralaması 2018	Değişim
142	133	↓ 9

Konu	2019 Sıralaması	2018 Sıralaması	Değişim
İş Kurma	146	143	+3
İnşaat İznileri Alma	170	142	+28
Elektrik Bağlantısı	124	123	+1
Gayrimenkul Kaydı	105	102	+3
Kredi Alma	124	122	+2
Azınlık Yatırımcılarının Korunması	140	138	+2
Vergi Ödemesi	113	113	Değişim yok
Sınır Ötesi Ticaret	150	140	+10
Sözleşme Uygulama	135	134	+1
Tasfiye İşlemleri	151	147	+4

b. Şirket Kurulumu

Gösterge 2019	Lübnan	Ortadoğu ve Kuzey Afrika	OECD Yüksek Gelir
İşlemler (adet)-Erkek	8	7,2	4,9
Süre (gün)-Erkek	15	20,5	9,3
Masraf (Kişi başına gelire oranı %)-E.	40	22,6	3,1
İşlemler (adet)-Kadın	8	7,9	4,9
Süre (gün)-Kadın	15	21,2	9,3
Masraf (Kişi başına gelire oranı %)-K.	40	22,6	3,1
Ödenmiş Minimum Sermayesi (Kişi başına gelire oranı %)	38,9	8,1	8,6

Lübnan'da bir iş kurmak için, 8 adet işlem gerekmekte olup 15 gün süre, maliyeti ise kişi başına gelirin %40 ve ödenmiş minimum sermayesinin kişi başına gelirin %38,9'unu gerektirmektedir.

Lübnan'ın Bölge İçindeki Durumu (2019) :

Ülke	Sıralamadaki Yeri	Puan
Ürdün	106	84,4
Mısır	109	84,1
Bölge Ortalaması	-	82
Suriye	136	80,9
S.Arabistan	141	80,7
LÜBNAN	146	78,6

Yabancı yatırımcılar, bir Lübnan şirketi kurabilir, ortak yatırım yapabilir (joint venture) veya şube ve temsilcilik açabilirler. Yerli ve yabancı yatırımcılar ortak ulusal ticaret mevzuatına tabidirler ve eşit muamele görmektedir.

Lübnanda yeni bir firma kurulumu için bürokratik ve yasal olarak yapılması gerekenler ve süreler:

	İşlemler	Tamamlama Süresi	Maliyeti
1	Avukat Tutmak	1 gün	3.000.000 Lübnan Lirası Avukatlık ücreti+150.000 Lübnan Lirası vekalet harcı
2	Bankada sermaye yatırma işlemi	2 gün	ücretsiz
3	Şirket Sicil kaydı	2 gün	
4	Maliye Bakanlığına Bildirim	2 gün	ücretsiz
5	Sosyal Güvenlik kurumuna kayıt	1 gün	ücretsiz
6	Çalışma Bakanlığına bildirim (istihdam edilen işçi sayısının 15 kişiyi geçmesi durumunda ilgili mevzuat hükmü gereği)	1 gün	ücretsiz
7	KDV kaydı	7-10 gün	ücretsiz
8	Şirket mührü temin etme	1 gün	20.000-35.000 Lübnan Lirası

Lübnan'da temsilcilik ofisi veya Lübnan şirketi açmanın yöntem ve maliyetleri:

Lübnan'da faaliyette bulunmak isteyen yabancı firmalar şube (branch) veya temsilcilik bürosu açabilmektedirler. Şubeler her türlü ekonomik faaliyette bulunma hakkına sahipken, temsilcilik büroları sadece ürün pazarlaması veya halkla ilişkiler gibi ticari olmayan alanlarda faaliyette bulunabilmektedir. Her iki tür de Ekonomi ve Ticaret Bakanlığından faaliyet izni almak zorundadır.

Başvuruda istenilen belgeler:

- Şube/temsilcilik müdürü veya avukat tarafından imzalanmış başvuru yazısı.

- Ticaret Odası, Lübnan Büyükelçiliği ve Lübnan Dışişleri Bakanlığı tarafından tasdiklenmiş firma kuruluş anlaşması (articles of association). Yeminli tercüme bürosunda Arapçaya tercüme ettirilmeli ve Adalet Bakanlığında tasdik ettirilmelidir.
- Yönetim kurulu veya benzer bir organ tarafından alınan büro/temsililik açma ve müdür atamasına dair kararlar. Başvuru yazısında olduğu gibi 4 aşamalı tercümeli ve tasdikli olmalıdır.
- Lübnan'da yerleşik bir noterden alınmış imza yetkisi.

İlgili birimin başvuruyu 7 gün içinde inceleyerek uygun görüldüğünü bildirmesini müteakip 1.800.000 LL (yaklaşık 1.200\$) kayıt ücreti Maliye Bakanlığına yatırılır. Makbuzun bir örneğinin Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının Ticaret Departmanına verilmesini müteakip yetkililer, 10 gün içinde firmanın resmi gazetede yayınlanmasını sağlayacak belgeyi (notice) verir. İlanın Resmi Gazetede yayınlanmasına dair ücretin ödendiğini gösteren belgenin Ticaret Departmanına verilmesinden sonra orijinal belge (notice) firmaya teslim edilir.

Resmi gazetede yayın ücreti satır başına 5.000 LL'dır (yaklaşık 3,3 \$). Buna tercüme ve resmileştirme ücreti eklenir.

Orijinal belgenin (notice) alınmasını müteakip şubenin Beyrut Ticaret Siciline işlenmesi gerekmektedir. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına sunulan belgelerin tasdikli tercümesinin başvuruda verilmesi gerekmektedir. Ticari kaydın yapılması için talep edilen ücret 900.000 LL'dır (yaklaşık 600\$).Temsilcilik açabilmek için ticari kayıt yaptırmaya gerek yoktur.

c. Vergi Uygulamaları:

-Genel

Gelir vergisi yıllık net kar üzerinden % 17 olup, kâr payının dağıtımındaki vergi oranı (paranın transferi) ise % 10'dur. Ayrıca, anonim şirketleri (yabancı şirket şubeleri dahil) 2.000.000 LL (1330\$) yıllık götürü toplam lisans vergisiye tabidirler (Annual lump sum license fee).

12 Mayıs 2004 tarihinde Ankara'da imzalanan ve 29/04/2005 tarihli ve 5343 sayılı Kanunla onaylanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Lübnan Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması" 07/08/2006 tarihinde işlerlik kazanmıştır.

- Vergi İdaresi : Lübnan Maliye Bakanlığı, detaylı bilgi için ilgili bakanlık irtibat bilgisi;
<http://www.finance.gov.lb/en-us/Finance/IA/Pages/Lebanese-Competent-Authorities.aspx>

-Verginini Hesaplanması

Altyapı ihalesi kazanan firma proje süresi 6 aydan daha kısa ise, Lübnan'da ofis veya şube açma zorunluluğu taşımamaktadır. Bu durumdaki bir firma mevzuat gereğince karlarının %17'i oranında vergi verirler. Kar oranı ise devlet tarafından ihale bedelinin %15'i (müşavirlik firmaları için % 50'si) olarak belirlenmiştir.

Proje süresinin 6 aydan daha uzun olması durumunda firmaların Lübnan'da şube açması gerekmekte ve vergilendirilmeleri normalde Lübnan'da sağlanan kazançlar üzerinden %17 oranında yapılmaktadır. Ancak, kamu sektörü için çalışan firmalarda kar marjı %10 olarak uygulanmaktadır.

Buna ilaveten, Lübnan'da şube açan bir firma karı üzerinden % 10 oranında (distribution tax) kar dağıtım vergisine tabi olmaktadır.

Son olarak ise, binde 4'ü sözleşme esnasında (sözleşmenin tebliğ tarihinden itibaren 5 iş günü içinde) ödenen, kalan binde 4'ü ise hakedişlerden kesilen toplam binde 8'lik damga vergisi uygulanmaktadır.

(Bu durumda, Lübnan'da altyapı ihalesi kazanıp şube açan bir firmanın ihale bedelinden ödeyeceği vergi oranı: %10 (kar marjı) * %17 (gelir vergisi – Profit tax) + [%10 (kar marjı) - %17 (gelir vergisi)] * %10 (Kar dağıtım vergisi - distribution tax) + %° 8 (damga vergisi) = %1,7 + %0,83 + % 0,08 = % 2,61 olmaktadır.)

Yıllık geliri 100.000 ABD Dolarını aşan firmaların KDV bildiriminde bulunması zorunluluğundan dolayı ihaleyi kazanan firma yaptığı alımlarda %11 KDV ödemekte ancak, iş bitiminde bunları geri alabilmektedir.

-Vergiden Muafiyet

Holding şirketleri, offshore şirketler, eğitim kurumları, hastaneler, kooperatif birlikleri, sendikalar, yerel hava ve deniz taşımacılığı şirketleri ve turistik kuruluşların karları kurumlar vergisinden muafır. Ancak yıllık maktu bir meblağ ödenmektedir.

Offshore şirketlerin Lübnan'da yabancı çalışanların ücretinin % 30' u vergiden muafır. Yabancı girişimciler sosyal güvenlik primini ülkesinde ödüyorlarsa Lübnanda bu primi ödemekten muafırlar.

Yatırımcılar Lübnan hükümetinin 32 ülke ile imzaladığı çifte vergilendirme anlaşmalarından yararlanabilirler.

d. Sosyal Güvenlik Uygulaması

26 Eylül 1963 gün ve 13955 sayılı Sosyal Güvenlik Yasası'na göre Sosyal Sigorta Fonu tarafından hazırlanan ve aşağıda yer alan 15.07.2002 tarihli "Cari Katılım Tablosu"nun incelenmesinden de görüleceği üzere, Genel Kurum ve Kuruluşlar sütunu altında yer alan; Kıdem tazminatı kesintisi (maaşın % 8,5'i), aile yardımı (maaşın % 6'sı) ve sağlık (maaşın % 8'i işverence, % 3'ü işçi tarafından karşılanmak üzere toplam % 11) primlerinin hesaplanması sonucunda işveren payı % 22,5, işçi payı ise % 3'dir.

Sosyal Güvenlik Ödemeleri

Bölüm	Oran	Oranın Uygulanacağı Maaş (LL) Tavan (27.12.2012 tarih ve 54 sayılı Lübnan Resmi Gazetesinde yayımlanan 9602 sayılı Kararname uyarınca)	Primler (LL)
Sağlık	% 11(% 3'ü çalışana ait)	2.500.000	225.000
Kıdem Tazminatı	% 8.5	Maaş tutarı	Maaşa göre
Aile Yardımı	% 6	1.500.000	90.000
TOPLAM %	% 25.5	Aylık Toplam	X.....LL
		Dönem Toplamı (3 aylık)	X*3

2. Potansiyel Yatırım Alanları

Lübnan Yatırım Kalkınma Ajansı olan IDAL tarafından aşağıdaki sektörlerde yatırım projelerine mali ve mali olmayan bir dizi teşvik sunulmaktadır: Tarımsal Sanayi, Tarım, Sanayi, Turizm, Bilişim Teknolojileri, Teknoloji ve Telekomünikasyon ve Medya.

Müteahhitlik Sektöründeki Bazı İş Fırsatları

2018-2019 Dönemi için Planlanan Önemli Projeler

Fiziki Altyapı – Bazı Yol Projeleri				
Önemli Projeler	Değer (Milyon\$)	Finasman Kaynağı	Tahmini Başlangıç Tarihi	Tahmini Bitiş Tarihi
East ring road of Tripoli (extending from Al Bohsas to Beddawi)	100	İslam Kalkınma Bankası	Eylül 2018	Eylül 2022
Mdeirej (Hamana)-Jisr el Namliye (Bouarej) on Beirut-Damascus road (Masnaa)	45	Suudi Kalkınma Fonu	Ocak 2019	Şubat 2022
Construction of a road between Jamhour and Baalchmay (12,7 km) (Arab highway)	300	Dünya Bankasına teklif edilmiştir	Aralık 2019	Aralık 2021
Construction of Hadath-Dekwaneh road (6,2 km) (Beirut ring road)	250	Dünya Bankasına teklif edilmiştir	Aralık 2019	Aralık 2022
Galerie Semaan overpass	10	Dünya Bankası	Aralık 2019	Aralık 2021
Sir road project	30	İslam Kalkınma Bankası	Nisan 2019	Nisan 2021
Completion of Bir el Heith – Qartaba road	20	İslam Kalkınma Bankası	Haziran 2018	Haziran 2020
Ain Alaç-Bteghrine road- Metn expressway project	55	Ministry of Public Works' Program Law 326/2001	Temmuz 2019	Temmuz 2020

Kaynak : CDR

Sağlık- Bazı Hastane İnşaat Projeleri		
Önemli Projeler	Değer (Milyon\$)	Finasman Kaynağı
Construction of Sarafand Governmental Hospital	7,5	İslam Kalkınma Bankası & Lübnan Devleti
Construction of Sour Governmental Hospital	9	İslam Kalkınma Bankası & Lübnan Devleti

Kaynak : CDR

B. YABANCI YATIRIM MEVZUATI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ

1. Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı

a. Genel

Lübnan'ın yatırım mevzuatı yeni işletmelerin kurulmasını kolaylaştırmayı, büyüme ve gelişmesini sağlamayı amaçlayan basit ve şeffaf, bir mevzuattır. Son birkaç yıldır imzalanan ticaret ve yatırım anlaşmaları, Lübnan yatırım ortamını geliştirmiş, bölgesel ve küresel ekonomilere entegrasyonunu hızlandırmıştır. Lübnan yasaları uluslararası standartlara uygun olarak yerli ve yabancı yatırımcılar arasında ayırım gözetmeyen uygun bir platform sunmaktadır.

Lübnan'da Yatırım Mevzuatını içeren Kanunların isimleri ve İngilizce metinlerinin yer aldığı linkler aşağıda gösterilmektedir:

- **Yatırım Kanunu No.360:** <http://www.investinlebanon.gov.lb> (Investment Legislation)

2001 yılında yürürlüğe giren Yatırım Kanunu No.360 ile IDAL'ın Lübnan'da yatırıma ilişkin faaliyetleri düzenlemedeki rolü ve misyonu, yerli ve yabancı yatırımcılara teşvikler ve bir dizi iş destek hizmeti sağlamak şeklinde yasal bir çerçeveye kavuşturulmuştur.

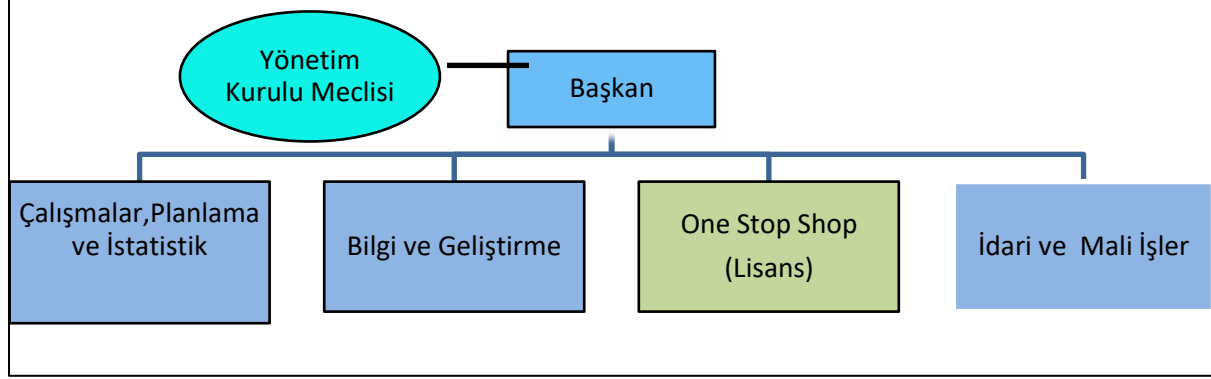
- **Özelleştirme Kanunu No. 228:** http://www.hcp.gov.lb/pictures/pdf/News0.7326776_Law228_english.pdf

- **Borçlar Kanunu (9 Mart tarihli, 1932)** http://ar.jurispedia.org/index.php/%D9%81%D9%8A_%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%88%D8%AC%D8%A8%D8%A7%D8%AA

- **Para Aklama ile Mücadele Kanunu (Kanun No. 318)**
Kanun 318 Merkez Bankası'nda bağımsız bir tüzel kişilik olarak kara para aklama mücadelesi için Özel Soruşturma Komisyonu kurmuştur.

- **Lübnan Yatırım Kalkınma İdaresi - IDAL -** www.idal.com.lb(www.investinlebanon.gov.lb)

IDAL Kurum Yapısı

IDAL;

- Projelerin kayıt ve lisanslamasını kolaylaştırmak
- Yatırımcıları karar alma sürecinde ekonomik mali ve ticari bilgi ile desteklemek.
- Yatırımcılara uygun ve potansiyel girişim ortakları bulmak.
- Büyüme potansiyeli olan sektörlerde yatırım fırsatları tanımlamak
- Yatırım desteği sağlamak
- Odaklandığı sektöre ve yatırım büyüklüğüne göre projelere Yatırım Projeleri ve Paket Sözleşmeler olmak üzere iki tip yatırım teşviği sağlanmaktadır.

IDAL 2001-2017 yılları arasında, 15 yılda destek sağladığı seksenden fazla sayıdaki yatırım projesinin sektörler itibariyle dağılımına bakıldığında en büyük payı turizm yatırımlarının (yüzde 32,5) aldığı görülmektedir. Diğer sektörler %25 Sanayi, Tarımsal Ürün İşleme %20, Teknoloji %7,5, BT %6,3, Tarım %3,8, Medya %2,5 ve Telekomünikasyon'dur (%2,5).

b. Yabancı Sermayeye Yönelik Kısıtlamalar

i) Yabancıların Gayrimenkul Edinmeleri

Yabancıların Gayri Menkul Edinmeleri Kanunu No. 296/2001 uyarınca Lübnan'da bir yabancı kişi 3000 m²'ye kadar gayrimenkul edinebilir. Ancak, 3000 m² üzeri için Bakanlar Kurulu Kararı alması gerekmektedir. Söz konusu Karar bir yıl sürelidir. Edinilecek arazi Lübnan'ın yüzölçümünün %3'ünü, Muhafazatın %3'ünü, Beyrut'un ise %10'nunu geçemez.

<http://www.investinlebanon.gov.lb> (Legal Framework for Ownership of Land in Lebanon)

ii) Yabancı Sermayeli Şirketlere Uygulanan Ayrımcılıklar

Lübnan'ın bu alandaki mevzuatı özel mülkiyeti koruyarak Lübnanlı ve yabancı yatırımcılara eşit haklar sağlamaktadır.

- Şirket Kuruluşunda Ayrımcılık: Lübnan'da şirket kuruluşunda hiç bir ayrımcılık gözetilmemektedir.
- Vergi Hukukunda Ayrımcılık: Yoktur.
- Yabancıların Serbest Dolaşımı: Yoktur.

2. Yatırım Teşvik Mevzuatı

Lübnan hükümeti tarafından büyüme vaat sektörlerine yatırım çekme stratejisinin bir parçası olarak yerli ve yabancı yatırımcılara çeşitli teşvikler sağlanmaktadır. Bu çerçevede ilgili bakanlıklar ve devlet kurumları tarafından kuruluş ve işletme aşamalarında şirketleri desteklemek için bir dizi muafiyet ve vergi ertelemeleri sunulmaktadır.

Uygulamalar hakkında daha fazla bilgi <http://www.investinlebanon.gov.lb> web sitesinde yer almaktadır.

https://investinlebanon.gov.lb/en/doing_business/investment_incentives/incentives_granted_by_idal

Özet olarak yukarıda tanıtılan IDAL 360 sayılı Kanun uyarınca aşağıdaki sektörlerde yatırım projelerine mali ve mali olmayan bir dizi teşvik sunmaktadır; Tarım, Tarımsal Sanayi, Sanayi, Turizm, Bilişim Teknolojileri, Teknoloji ve Telekomünikasyon ve Medya.

Anılan teşvikler iki başlık altında toplanmıştır:

1.Bölgesel Yatırım Projesi (IPZ): Bu plan daha çok küçük ve orta ölçekli projelere yöneliktir. Sosyoekonomik zorlukları olan bölgelerde bulunan projelere en yüksek desteği sağlamak üzere tasarlanmıştır.

Yatırım projesinin uygunluğunu belirlemek için kullanılan kriterler şunlardır:

- Projenin coğrafi konumu,
- Projenin yatırım büyüklüğü (sermaye yatırımı),
- Projenin sektörü.

Bu program aracılığıyla, bir yatırımcı ağırlıklı olarak aşağıdaki teşvikleri alır:

- 10 yıl % 100'e kadar kurumlar vergisinden muafiyet.
- 10 yıl % 100'e kadar proje temettü vergisinden muafiyet.
- Tüm kategorilerde çalışma izinlerinin hemen çıkartılması.

2.Paket Sözleşme (PDC): Bu teşvikler çoğunlukla istihdam üzerinde yüksek bir etkiye sahip büyük ölçekli projeler için tasarlanmıştır.

Bu yatırım projesinin bu tip uygunluğunu belirlemek için kullanılan kriterler şunlardır:

- Projenin yatırım büyüklüğü (sermaye yatırımı),
- Yaratılan iş sayısı,
- Projenin sektörü.

Bu program aracılığıyla, bir yatırımcı ağırlıklı olarak aşağıdaki teşvikler alır:

- 10 yıl kurumlar vergisinden % 100 Muafiyet.
- 10 yıl kadar proje temettülerinden % 100 Muafiyet.
- Arazi Kayıt Ücretlerinden % 100 Muafiyet.
- Çalışma ve İkamet izinleri Ücretlerinden % 50 indirim.

- İnşaat İzinleri Ücretleride % 50 indirim.
- Tüm kategorilerin çalışma izni hemen çıkartılması.

C. LÜBNAN'DAKİ TÜRK YATIRIMLARI

1- Önde Gelen yatırımlar ve Sektörler Hakkında Bilgilendirme

Ülkemizden Karadeniz Holding, Lübnan Enerji ve Su Bakanlığı ile imzaladığı sözleşme çerçevesinde enerji üretiminden pay almaktadır. Firma, Fatmagül Sultan ve Orhan Bey (toplam 370 MW kapasiteli 2 adet Yüzer santral) vasıtasıyla 2016 yılından bugüne kadar elektrik enerjisi üretimine devam etmektedir. 30/9/2021 yılına kadar uzatılan sözleşmelerin toplamı 1 Milyar ABD Dolarını aşmış olacaktır (390+340+425 milyon dolarlık 3 sözleşme). Bunun dışında Türk müteahhitlerinin gerçekleştirdiği projeler detaylı bir şekilde aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tüm projelerin toplam maliyeti yaklaşık olarak 732,4 milyon dolar seviyesindedir.

Türk müteahhitlik ve müşavirlik firmalarınca ülkede bu güne kadar yapılan ve yapılmakta olan faaliyetlere ilişkin ayrıntılı bilgi (Toplam: 732,4 milyon ABD Doları)

Bitmiş Projeler:

Şirket Adı	Proje	İşveren	Değer Milyon \$	Proje Süresi	Başlangıç Tarihi	Bitiş Tarihi
STFA Enerji Telekom. San. ve Tic. A.Ş.	Yüksek Gerilim Enerji Yerüstü Nakil Hatları	Kalkınma ve İmar Konseyi (CDR)	20,6	18 Ay	08.03.1997	15 .12.1999
STFA Deniz İnşaatı İnşaat San. ve Tic. A.Ş.	Sayda Sahil Şeridi Atık Su Projesinin Denize Boşaltım İnşası	Kalkınma ve İmar Konseyi (CDR)	10,3	12 Ay	04.04.2003	12.08.2004
Özdil Enerji Tahhüt Tic. Ve San. A.Ş.	400kV Havai Enerji Nakil Hattı İnşası	Kalkınma ve İmar Konseyi (CDR)	5,9	10 Ay	11.09.2002	06.10.2005
Kutay Grup İnş. Mek. Tes. San. Tic. Ltd. Şti.	Türk Trauma ve Rehabilitasyon Merkezi Yapım İşi	TİKA / Türkiye	10	15 Ay	01.06.2009	2011
Miteng Mühendislik Bilgisayar Danışmanlık Ticaret A.Ş.	66 Kv Overhead Transmission Line	Dyar Trading and Contracting	0,6	15 Ay	10.03.2015	27.06.2016
DVK-LİMAK Adi Ortaklığı	Beyrut Amerikan Büyükelçiliği İnşası- Birinci Faz	ABD Büyükelçiliği	8,2	15 Ay	25.01.2017	14.04.2018
DVK İnşaat Turizm Mühendislik San. ve Dış Tic. A.Ş.	Beyrut Amerikan Büyükelçiliği İnşası- Birinci Faz	ABD Büyükelçiliği	8,3	13 Ay	25.03.2017	14.04.2018

Devam Eden Projeler:

Şirket Adı	Proje	Değer (milyon \$)	Sözleşme tarihi	İşveren	Öngörülen Bitirme Tarihi
Veziroğlu Müh. San. İnş. ve Tic. A.Ş. % 45, Güriş İnşaat A.Ş. %5 payla (Kharafi Group /Kuveyt - Güriş İnşaat - Veziroğlu Mühendislik Adı Ortaklığı)	CONVEYOR 800 (Sulama -Tunel - Kanal Projesi Faz I ve II)	330	17.01.2012	Kalkınma ve İmar Konseyi (CDR)	31.12.2018
Şükrü Uzun İnşaat Mühendisi-Müteahhit	Lübnan Üniversitesi Kampüsü- Kuzey Lübnan	53,2	15.12.2009	Kalkınma ve İmar Konseyi (CDR)	21.12.2013 Garanti Süresi devam etmektedir.
Ramco - Altaş Temizlik JV	Temizlik / Katı ve Evsel Atık Toplama (Lot 1 / Metn- Keserwan)	86		Kalkınma ve İmar Konseyi (CDR)	
Nurol İnşaat - Özaltın İnşaat	Water Supply Augmentation Project- Construction Of Bisri Dam Yapım işi ihalesi	192,4	2018	Kalkınma ve İmar Konseyi (CDR)	Mobilizasyon aşamasında.
Su Yapı-Temel Su	Bisri Barajı Müşavirlik Hizmetleri	8,4	2019	Kalkınma ve İmar Konseyi (CDR)	

Türk müteahhitlik firmaları Lübnan'da açılan ihalelere düzenli olarak başvuru yapmaktadırlar.

2- Türk Yatırımcıların Karşılaştıkları Sorunlar

Bugüne kadar konuyla ilgili olarak yatırımcılarımızdan Müşavirliğimize intikal eden herhangi bir sorun da bulunmamaktadır.

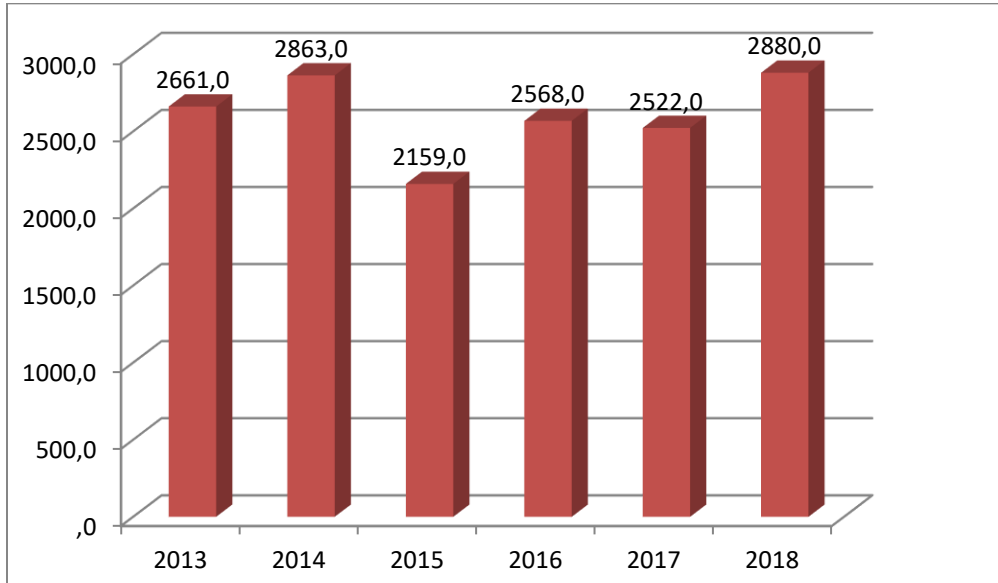
D. LÜBNAN'DAKİ DİĞER ÜLKELERİN YATIRIMLARI

Lübnan'da Yatırımı Geliştirme 360 sayılı Kanunu 16 Ağustos 2001'de yürürlüğe girmiştir. Bahsekonu Kanun ile yatırımlara vergi istisnası, çalışma izni, birtakım ücret indirimleri sağlanmakla birlikte, enerji, toprak ve işgücü maliyetlerinin yüksek olması ve pek çok ülke ile Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmış olması nedeniyle sanayi yatırımları için Lübnan uygun bir tercih olarak görülmemektedir. Ancak, Lübnan'ın Ortadoğu'nun en önemli turizm

merkezlerinden biri olması dolayısıyla ülkedeki turizm yatırımlarında artış potansiyeli bulunmaktadır. Lübnan'da yapılacak yatırımlara bölgeler itibarıyla değişik teşvikler verilmektedir (Yatırım Kurumu- <http://investinlebanon.gov.lb/>). Bununla birlikte; ülkedeki ticari projeler ve konut yatırımları için sağlanan fonların büyük bir kısmı yurtdışında yaşayan Lübnanlı vatandaşlardan ve Körfez Arap ülkelerinden sağlanmış, bu fonların bir kısmı lüks konut inşaatlarında harcanmıştır.

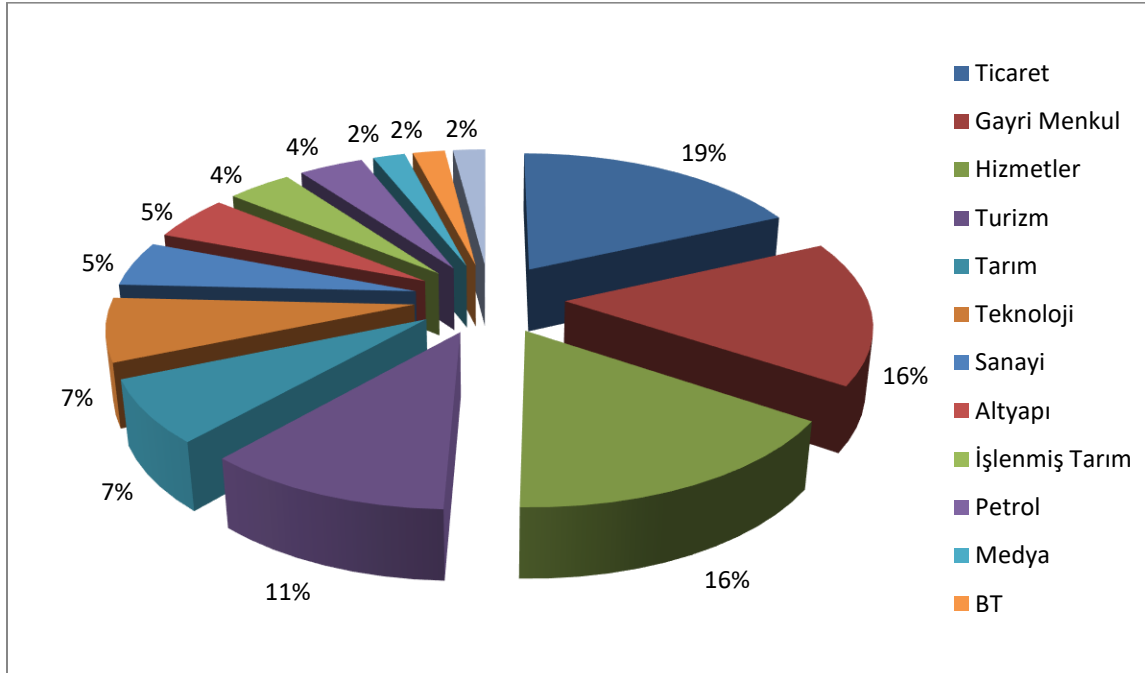
Lübnan'da müteahhitlik (alt ve üstyapı), enerji (elektrik, petrol ve gaz) ve turizm sektörü yabancı yatırım bekleyen alanlardır. Dünya Bankası verilerine göre, ülkeye gelen doğrudan yabancı sermaye yatırımı 2015 yılında 2,1 milyar dolar iken, 2016 ve 2017 yıllarında 2,5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Lübnan'daki bankacılık sektörünün gelişmiş olması ve gizlilik ilkesi ile kaliteli eğitim sistemi ve medeni iş ortamı ülkeye yabancı sermaye girişini olumlu etkilemektedir. Nitekim, yerel ekonomi uzmanları banka mevduatlarının artıyor olmasını, iç finansman kaynağı temini açısından ekonomide olumlu bir gelişme olarak değerlendirmektedir.

Yıllara göre Doğrudan Yabancı Yatırımlar (Milyon ABD Doları)

Kaynak: 2019 UNCTAD World Investment Report

Doğrudan Yabancı Yatırımın Sektörel Dağılımı (Yıllık 2018)

Yabancı yatırımların çoğunluğu ticaret, gayri menkul ve hizmetler alanlarına yönelmiştir.

E. YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER

1- Faydalı Linkler:

Posta ve Telekomünikasyon Bakanlığı	http://www.mpt.gov.lb
Çevre Bakanlığı	http://www.moe.gov.lb/
Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı	http://www.economy.gov.lb
Enerji ve Su Bakanlığı	http://www.energyandwater.gov.lb
Çalışma Bakanlığı	http://www.labor.gov.lb
Kalkınma ve İmar Konseyi	http://www.cdr.gov.lb
Lübnan Yatırım Kalkınma Kuruluşu	http://www.investinlebanon.gov.lb
Lübnan Mütahhitler Birliği	http://lcsyndicate.com.lb
Lübnan Elektrik Şirketi	http://www.edl.gov.lb
Özelleştirme ve PPP Yüksek Komisyonu	www.hcp.gov.lb
Gümrük İdaresi	www.customs.gov.lb
Kamu Kurum ve Kuruluşları	www.dawlati.gov.lb

2- Ulaşılabilir Hukuki ve Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolar

LAW FIRM	AREAS OF EXPERTISE
BECHARA & ZAATAR LAW FIRM	
www.becharalaw.com	Commercial Law, Civil Law, Transport
e-mail: blawoffice@dm.net.lb	Real Estate, Representation ,Offshore,
Tel: (961-5) 459849 – 457135	Arbitration, Banking, Business, Criminal
Fax: (961-5) 457135	Corporate, Family, Finance, Taxation,
Senior Partner: Lawyer Fawzi BECHARA	Industry, Insurance , Intellectual
Partners: Lawyer Marianne BECHARA Lawyer Joyce BECHARA	Property, Trademark Registration. Building & Construction
Mobile: +961 3 272017 – +961 3 744017	
BAZ & ASSOCIATES	Business , corporate , commercial,
e-mail: baztarek@gmail.com	Criminal, intellectual property, real estate ,
Tel/fax: +961 5 920875	construction , Banking laws, Transport,
Lawyer Tarek BAZ	Trademark Registration, Civil Law,
Mobile: +961 3 752601	International trade, Agreements
JOSEPH KAREH & ASSOCIATES	Business , corporate , commercial,
www.jokarehlawfirm.com	maritime, shipping , transport, insurance,
Akl Building- St Rock street- Hazmieh. Beirut - Lebanon	arbitration (J K was appointed by
P.O.Box: 45 41 Hazmieh - Lebanon	Lebanese courts as an arbitrator in many
Tel/ Fax: + 961 5 454600	commercial cases), intellectual property
Mobile : + 961 3 777406	real estate , construction , criminal and
e-mail: jk@jokarehlawfirm.com	Banking laws, handles international and
Senior Partner: Lawyer Joseph Kareh	local companies from different Sectors:
Mobile : + 961 3 777406	shipping, forwarding, insurance, trade, and telecommunication
İngilizce ve Fransızca bilmektedir	
BY LAW ATTORNEYS AND LEGAL CONSULTANTS	Corporate and business law, litigation,
Dbayeh Zaidant Bldg. 4th Floor	intellectual property, labor & employment,
Metn / LEBANON	licensing & franchising, banking and
Tel: (961-4) 543770	Finance, real estate, construction,
Fax: (961-1) 384880	tender law, commercial and tax law.
e-mail: ghabib@by-law.com	
Founding Attorney: Mrs. Greta Habib FAYAD	
BAROUDI & ASSOCIATES	Corporate, Business, Finance,
Sami El Solh Str. U.C.I.C. Bldg.	Transport, Maritime, Insurance,

Beirut / LEBANON	Commercial, Banking, Litigation
Tel : (961-1) 388745 / 9 – 396973 / 4	Arbitration, Taxation
Fax: (961-1) 396975 – 381104	
e-mail: sjbar@dm.net.lb	
P.O.Box: 11-7236	
Senior Partner: Lawyer Samir BAROUDI	
MOGHAIZEL LAW OFFICES	Agency and Distributorships,
154, Gebran Tueni Square, SNA Bldg.	Arbitration, Aviation, Maritime
Achrafieh - Beirut / LEBANON	Transportation, Banking, Finance,
Tel : (961-1) 333753 – 201354	Business, Commercial, Insurance,
Fax: (961-1) 201354 – 333751	Bankruptcy, Litigation, Leasing,
e-mail: mlo@mlof.com	Construction, Real Estate,
http://www.mlof.com	Franchising, Communications,
P.O.Box: 16-6742	Corporate Law, Environmental Law
Senior Partner: Mr. Fadi MOGHAIZEL	Education Law, Consumer Law
	Entertainment and Arts, Securities,
	Intellectual Property, Immigration,
	Labor and Employment, civil rights
SIOUFI LAW OFFICE	International Private Law, Mergers
Badaro Str. - Beirut / LEBANON	and Acquisitions, Arbitration,
Tel : (961-1) 383311 – 384673	Real Estate, Banking, Tax Law
Fax: (961-1) 399462	Labor Law.
e-mail: msioufi@inco.com.lb	
P.O.Box: 116-2064	
Senior Partner: Mr. Marcel G. SIOUFI	
TAKLA, TRAD & DAOUK LAW FIRM	Civil and Administrative
510, Fransabank Center – Hamra Street	Arbitration, Banking, Business,
Beirut / LEBANON	Commercial, Construction, Estate
Tel: (961-1) 3426301 – 350730 – 345339 – 344987	Corporate, Family, Finance, Tax,
Fax: (961-1) 347031 – 346862	Industry, Insurance, Intellectual
e-mail: talaw@inco.net.lb	Property, International Arbitration
Senior Partner: Mr. Youssef TAKLA	And Litigation, International Law,
	International Business Transactions
	Franchising, Joint-Ventures and
	Licensing, Labor, Communication,
	Mergers and Acquisitions, Oil